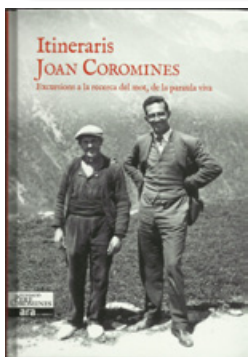

Amb les cames i amb el cor. Vindicar l'excursionisme primigeni

Aplegar-nos aquí a Prada de Conflent, a peu de Canigó, ens porta sempre –i que sigui per molts anys– a recordar mossèn Cinto Verdaguer, un dels primers excursionistes catalans que, a solc dels pioners caminadors francesos interessats pel Pirineu, va fer i va explicar-nos les seves “excursions i viatges” de manera escrita, conscient de la importància de preservar, de consolidar, d’afermar el pòsit cultural estructurador de la manera de ser de la gent d’un territori, d’un pegat de país concret. Mossèn Cinto inicià les seves correrries gairebé alhora que es fundava el primer grup excursionista a Catalunya. En efecte, l’any 1876, l’Associació Catalanista d’Excursions Científiques (que després esdevindria el Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català) posava la primera pedra fundacional del món excursionista català allà al turó de Montgat i encetava un pelegrinatge de persones que, “amb les cames i amb el cor”, rondarien a peu pels indrets de muntanya, de tota alçada i mida, primer les més properes i amaneses, i després les més allunyades i esquerpes. Cent quaranta anys després, l’excursionisme primigeni, motivat per una barreja de ganes de coneixement i de necessitat d’albirar noves terres i horitzons més oberts que els de ciutat, de viure moments de solitud i de solitud en companyia, ha fet camí, s’ha popularitzat, en el bon sentit de la paraula; això és, ha arrelat en el poble i en certa manera ha ajudat a fer poble, a fer país. La proliferació de grups excursionistes a començament de segle xx, els noms dels quals no detallarem aquí perquè se’ns faria massa llarg, indica la força amb què l’excursionisme va fer acte de presència en la societat. Van sortir, sobretot a Barcelona, grups diversos que, ja abans de la guerra, a començament de la dècada dels anys trenta, van tenir la ben natural idea de junyir esforços i aplegar-se, per tal de poder organitzar-se i treure més profit de les seves activitats. De resultes, nasqué la Unió Excursionista de Catalunya, amb la idea de crear arreu del país tot un teixit associatiu excursionista que, lligant el vessant esportiu amb el cultural, fornís d’elements de coneixement

Jordi Pasques i
Canut, escriptor,
fundador (1986)
i president del
Grup Excursionista
d’Oliana (1991-2015)

i de cultura el jovent i tothom qui sentís grat de practicar l'excursionisme.

L'excursionisme es troba actualment –diguem-ho clar– dins el remolí de la velocitat i la competitivitat imperant en l'anomenada era o bé societat de la comunicació, que –també diguem-ho clar– ens esclavitzava amb les modes induïdes, ens acanala, ens agullona amb xifres i percentatges, talment com si es tractés dels barems d'una activitat econòmica. És una evolució social aparellada a les noves tecnologies de la comunicació, obertes i escampades arreu. El caràcter competitiu de la societat actual ha entrat de ple en l'excursionisme, que veu com la base del seu existir, que és el caminar, l'anar a peu, es transforma i evoluciona cap a l'atletisme, cap al córrer, cap a l'aconseguir anar i tornar en el menor temps possible. La crisi evident –us en parlarà qualsevol dels que passen al davant de les entitats–, que comença a meitat dels anys noranta del segle xx, dels centres excursionistes és deguda en bona part al fet de l'aparició de noves modalitats i adquisició d'hàbits purament esportius, que deixen en segon terme el gaudi, l'observació, la placidesa, la curiositat, l'estudi. Ens referim a les anomenades curses de muntanya, que d'excursionisme en tenen només el fet de realitzar-se a l'aire lliure, a la natura. Curses de muntanya que premien els primers, els que arriben abans que els altres. Aquest senzill i a primer cop d'ull innocu procedir ha tocat, ha ferit el veritable sentit de l'excursionisme, que aquí a peus de Canigó vindiquem. Perquè el fet de córrer –d'haver de córrer– ja desfà un dels puntals bàsics de l'excursionisme: el compartir l'indret i la caminada, el ple gaudi de l'excursió en la seva totalitat. Això vol dir conversar, intercanviar parers, mostrar, ensenyar. La funció didàctica, instructiva, s'acaba, es fon, deixa de tenir efecte, quan l'inici de l'excursió és mirar el rellotge, el cronòmetre i començar a comptar el temps que falta per acabar. No és l'inici de sortim d'aquí, passarem per tal coll, veurem aquella alzina corpenta, travessarem tal riu per aquell pont vell que tanta gent ha vist passar, seurem al pedrís de l'ermita acollidora i solitària, parlarem amb el pagès –amb el llaurador diria mossèn Cinto–, amb el caçador, amb el pastor, amb aquell que sí que va d'excursió més apressat que nosaltres, però que encara té la bona pensada d'aturar-se una estona a conversar. No, si anem corrent, o a marxés forçades, mirant el rellotge, pendants dels minuts i dels quilòmetres, res d'això no es viu, no s'admira, és possible.

Relloge cronòmetre i comptador de passos i de calories cremades fan que l'excursionisme actual perdi bona part del seu sentit. I és una pena, perquè es perd la serenor, l'anar fent via, pas a pas, ara més decidit ara més maimó, però notant el teu fer i el teu camí. Si vas al teu pas i sense *haver de córrer*, l'excursió finirà al capdavant de la jornada amb un seguit de vivències i de reculls que, altrament, corrent i només amb ganes d'arribar, de moure't per moure't, no tindràs. Pensem per exemple en les possibilitats de testimoniatge, de documentació, de record que ens permet la fotografia. Em direu com la farem, la fotografia, si tot és a corre-cuita, galops i corredisses? Probablement, si es porta càmera, no es farà ni servir, perquè *s'ha de córrer i perdríem temps*. I ja que parlem de fotografiar. Advertim, des que una nova moda ha arribat a l'hora de caminar, aquesta moda de portar dos bastons, un a cada mà, que l'ús de la càmera de fotografiar, el parar i fer la fotografia, està en retrocés o del tot perduda en els practicants d'aquest podem dir *caminar a quatre potes*. Es fa ben evident, que amb les mans ocupades en el *caminar* és una murga haver de parar, treure la corretja que t'uneix al bastó, deixar-lo, agafar la càmera, fotografiar, desar-la, tornar a *embastonar-te* i reprendre el pas. Sembla un detall insignificant, però afecta i *fa forat*. Amb el bastó d'avellaner o de tortellatge, quin altre sentit no té el caminar!

L'excursionisme, revoltat i picat pel mosquit contemporani de *l'anar de pressa i corrents*, ha d'asserenar-se, ha de reposar, ha de repensar-se, ha de repescar els hàbits i les inquietuds que li són característics. Els excursionistes practicants, actius, que compartim amb els companys la jornada hem de ser capaços de fer pedagogia als qui, potser mancats d'una informació i una pedagogia pràctica, deixen de banda i perden pel camí, de manera ben inconscient, aspectes i sensacions que els serien plaents i enriquidores. A tal propòsit, les lectures d'aquells que al seu dia van espardenyar, trescar, mirar, respirar i viure memorables jornades d'excursions ens poden assenyalar la traça. En direm alguns que haurien de ser al rebost de qualsevol interessat en l'excursionisme, per tal d'anar-ne llescant ara i adés.

Del Josep Iglésies, el seu llibre *Amb les cames i amb el cor*, de qui hem manllevat el frontispici, veritable lema de l'excursionisme *sentit*. Editat l'any 1982, per

l'Abadia de Montserrat, en la col·lecció pràctica i imprescindible de "Llibres de Motxilla". De Verdaguer, les seves *Excursions i viatges*, a més de l'obra poètica de cap a cap. De Carles Bosch de la Trinxeria, els seus *Recorts d'un excursionista*, de 1887. De Juli Soler i Santaló, el seu llibre *La Vall d'Aran*, de 1906, reeditat per Garsineu Edicions, de Tremp, el 1998, al costat de tants altres llibres que ens ofrena en la virtuosa col·lecció Biblioteca Pirinenca. De Jordi Mir, els dos volums –olorosos i mengívols– d'*Indrets de Catalunya*, també a la col·lecció "Llibres de Motxilla" de les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. D'Anna Borbonet, *La vall del Bac*, també a "Llibres de Motxilla". Una fosa dolça de paisatge i de gent. D'Agustí Jolis i de Maria Antònia Simó, que tanta cultura excursionista han deixat escrita, totes les seves tresorejades, amanoses, coratjoses guies. De Joan Coromines, l'aplec d'excursions que n'ha editat la Fundació Pere Coromines el 2014, *Itineraris Joan Coromines. Excursions a la recerca del mot, de la paraula viva*, a cura de Josep Ferrer i Joan Pujadas.